

54. Międzynarodowy Festiwal WRATISLAVIA CANTANS

im. Andrzeja Markowskiego

6–15 września 2019

Narodowe Forum Muzyki
Wrocław i Dolny Śląsk

Południe

Andrzej Kosendiak
DYREKTOR GENERALNY

Giovanni Antonini
DYREKTOR ARTYSTYCZNY

W cieniu Świętej Góry Athos | Greek Byzantine Choir

9 września 2019, poniedziałek, 19:00

Bolesławiec, bazylika mniejsza Wniebowzięcia NMP i św. Mikołaja

Wykonawcy: G. Konstantinou, Greek Byzantine Choir

Program: Utwory ku czci Bogurodzicy, tradycyjna muzyka ze
Świętej Góry Athos i dzieła bizantyjskiego mistrza Ioannisa Koukouzelisa

Wstęp wolny

www.wratislaviacantans.pl

Zapraszamy Państwa na koncert "W cieniu Świętej Góry Athos", który odbędzie się w ramach 54. Międzynarodowego Festiwalu Wratislavia Cantans im. Andrzeja Markowskiego. Już 9 września o godz. 19.00 w Bolesławieckiej Bazylice Maryjnej widzowie będą mieli okazję wysłuchać znakomitego chóru Greek Byzantine Choir. Wstęp na koncert jest bezpłatny.

Monumentalna bizantyjska muzyka liturgiczna zabrzmiała ponownie na Wratislavii Cantans – słynny Greek Byzantine Choir wraca po kilkunastu latach na festiwal. Działający od ponad czterech dekad chór został założony przez Lykourgosa Angelopoulou, protopsaltisa (pierwszego kantora) patriarchatów Konstantynopola i Jerozolimy oraz katedry św. Ireny w Atenach, najbardziej poważanego kantora świata prawosławnego. Pod jego kierownictwem zespół zaznajomił publiczność na całym świecie z fascynującą, liczącą prawie dwa tysiące lat tradycją wokalną greckiego Kościoła, tak inną od muzyki, którą kojarzymy z cerkwią, reprezentowaną w naszym myśleniu zazwyczaj przez rosyjskie prawosławie.

W wykonaniu Greek Byzantine Choir pod kierunkiem Georgiosa Konstantinou (który kontynuuje dzieło zmarłego już twórcy chóru) zabrzmiały: fragment akatysty do Przenajświętszej Bogurodzicy, psalmy, hymn oraz doxastikon z wieczerni (odpowiednika nieszporów) na prawosławne święto Zaśnięcia Najświętszej Bogurodzicy obchodzone w Grecji 15 sierpnia; fragmenty kanonu na święto Narodzenia Najświętszej Bogurodzicy (8 września), Trisagion, niedzielny hymn na komunii świętej oraz Kratima. Oba wymienione święta maryjne należą do tzw. dwunastu wielkich świąt Kościoła prawosławnego. Akatysta jest hymnem (a także całym nabożeństwem) do słów poezji liturgicznej – autorem tekstu najstarszego znanego akatysty (usłyszymy go tego wieczoru) był żyjący w VI wieku poeta i mnich św. Roman Pieśniarz. Ułożył swoje dzieło tak, by każda z części tekstu zaczynała się od kolejnej litery greckiego alfabetu. Słowo „akatysta” oznacza dosłownie ‘nie siedzieć’, ponieważ przez szacunek wykonuje się ten hymn zawsze na stojąco. Doxastikon, przedzielający modlitwę Chwała Ojcu, jest śpiewany w szczególnie ważne dni – jego tekst wychwala Trójkę Świętą lub świętego wspomnianego danego dnia w liturgii. Trisagion to znany również katolikom hymn Święty Boże, Święty Mocny, Święty Nieśmiertelny. Jedną z wersji historii powstania tej pieśni mówi, że miała ona być śpiewem aniołów, których usłyszał chłopiec uniesiony przez burzę do nieba w czasie, gdy Konstantynopol nawiedzały trzęsienia ziemi. Mieszkańcy zaczęli modlić się tymi słowami, dodając prośbę „zmiłuj się nad nami”, i kataklizmy ustały. Kratima to kompozycja o tekście złożonym z nic nieznaczących sylab, naśladująca niezrozumiały dla ludzi śpiew aniołów – czysty wyraz chwały Boga.

Niektóre z pieśni w programie pochodzą ze Świętej Góry Athos, tzw. Republiki Mnichów, suwerennej enklawy na Półwyspie Chalcydyckim w Grecji, złożonej z mniejszych i większych monasterów oraz pustelni. To ostoja monastycyzmu i ascezy, w której od ponad tysiąca lat według niezmiennych surowych reguł żyją mnisi ze wszystkich prawosławnych krajów (w tej chwili jest ich prawie dwa tysiące i nie mogą narzekać na liczbę powołań). Malowniczo położona góra jest też znana z rygorystycznych zasad, takich jak zakaz wpuszczania kobiet i zwierząt płci żeńskiej, brak elektryczności i telefonii komórkowej, zakaz ruchu kołowego. Tymczasem pielgrzymi, którzy mieli możliwość odwiedzić monastery, wspominają, że na Świętej Górze Athos „każdy kamień jakby oddychał modlitwą” – miejsce to zmusza do zastanowienia się nad istnieniem nadprzyrodzoności. Pogrążeni w głębokiej modlitwie mnisi sprawiają wrażenie ludzi zawieszonych pomiędzy niebem a ziemią. I tak jak niezliczone pokolenia ich poprzedników żyją, troszcząc się o to, co wykracza poza codzienne problemy reszty świata.

Zabytkowe monastery kryją niezwykle cenne ikony i liczne relikwie, są też skarbcem wspaniałej bizantyjskiej muzyki liturgicznej. Nabożeństwa, składające się głównie ze śpiewu, są odprawiane na Świętej Górze Athos praktycznie przez całą dobę. Dlatego też jest ona miejscem wręcz legendarnym dla miłośników chorału i dawnych tradycji liturgiczno-muzycznych, odwiedzanym również przez polskich badaczy.

Wykonawcy:

Georgios Konstantinou – dyrygent

Greek Byzantine Choir

Program:

Wejście

Kontakion – strofa do Akatystu (V–VII w.); czwarty ton plagalny

Część I

1. Stichos – poetycki wers do Psalmu 103 (104). Kompozycja sławnego bizantyjskiego mistrza Ioannisa Koukouzelisa (1280–1360), skrót dokonany przez Hourmouziosa, archiwariusza Wielkiego Kościoła Chrystusa (ekumeniczny Patriarchat Konstantynopola); czwarty ton plagalny
2. Wybrane stichosy do psalmów nieszpornych; pierwszy ton autentyczny
3. Stichira – hymn na Nieszpory Zaśnięcia NMP, muzyka: Jakub Protopsaltis (XIX w.); pierwszy ton autentyczny
4. Doxastikon – hymn pochwalny opracowany we wszystkich ośmiu tonach na Nieszpory Zaśnięcia NMP; muzyka: Petros Peloponnesios (zm. ok. 1777)
5. Troparia – hymny poetyckie z I i IX Ody Kanonu na Narodzenie NMP (8 września), muzyka: Ioannis (XIX w.); ton drugi autentyczny i czwarty plagalny
6. Wers z Latrinos polyeleos, muzyka: Ioannis Koukouzelis, oprac. Hourmouzios; pierwszy ton autentyczny
7. Pierwsza strofa Typiki – Psalmu 102 (103); oprac. Lykourgios Angelopoulos (1941–2014); czwarty ton plagalny
8. Werset 10 Psalmu 111, muzyka: Ioannis Koukouzelis; czwarty ton autentyczny

* * *

Część II

9. Wersy krótkiego polyeleos – „wielka chwała” Psalm 135 (136); melodia Dionysiosa Firfirisa (1912–1990) w czterech tonach; oprac. Lycourgos Angelopoulos
10. Trisagion – Trójświęty, dynamis z Trisagion, melodia Kyriakosa Ioannidisa Kalogeros; pierwszy ton plagalny
11. Melodia anonimowa; drugi ton plagalny
12. Niedzielny hymn pochwalny, muzyka: Ioannis Koukouzelis; pierwszy ton plagalny
13. Kratymat, muzyka: Ioannis Koukouzelis; pierwszy ton autentyczny

Biogramy:

Greek Byzantine Choir

Zespół został założony w 1977 r. przez Lykourgosa Angelopoulosa (1941–2014), Pierwszego Kantora Archidiecezji Konstantynopola, i jego współpracowników, by studiować i wykonywać muzykę bizantyjską w tym kształcie, w jakim przetrwała do dziś dzięki tradycji pisanej i ustnej.

W ciągu 40 lat działalności chór wystąpił w Grecji, 31 krajach europejskich, Azji, Ameryce i Afryce, m.in. na ponad 1300 koncertach i podczas liturgii. Niektóre z najważniejszych wydarzeń, w których brał udział, to czuwanie w Świętym Klasztorze Góry Synaj (1983), Wszechprawosławna Boża Liturgia w Betlejem (2000), historyczne święte liturgie celebrowane przez ekumenicznego Patriarchę Konstantynopola, Bartłomieja I, w bazylice św. Apolinarego (VI wiek) w Classe w Rawennie (2002) oraz w Soborze Sofijskim w Kijowie (2009), jak też koncerty podczas Międzynarodowych Konferencji Bizantyjskich (1981 do 2001), w nowojorskim Metropolitan Museum of Art z okazji wystawy „The Glory of Byzantium” (1997 i 2008) oraz w Queen Elizabeth Hall w Londynie (1998) w ramach wydarzenia zatytułowanego „Grecja w Wielkiej Brytanii”. Występował też często na festiwalach w Atenach i Epidaurus, a także w sali koncertowej Megaron w Atenach.

Chór nagrywał dla najważniejszych rozgłośni radiowych i stacji telewizyjnych w Europie. Uczestniczył w premierowym wykonaniu utworu Rodanon Michaela Adamisa, śpiewał zachowane fragmenty muzyki starożytnej Grecji, wczesnego chrześcijaństwa, starej muzyki rzymskiej i ambrożyjskiej, wziął udział w nabożeństwie „Trzech młodzieńców w piecu ognistym” w transkrypcji dokonanej przez Michaela Adamisa. W 1990 r. chór rozpoczął nagrywanie i publikowanie dzieł wielkiego mistrza bizantyjskiego Ioannisa Koukouzelisa, w ramach projektu badań wspieranych od ponad trzech lat przez Alexander S. Onassis Public Benefit Foundation, która również przyznała dwa stypendia dla członków chóru.

Bogata dyskografia Greek Byzantine Choir i liczne publikacje obejmują Dzieła wybrane Ioannisa Koukouzelisa, Anthologhion Petrosa Manuela Ephesiosa oraz Znaczenie metod badawczych i dydaktycznych Simonasa Karasa Lykourgosa Angelopoulosa.

Chór Młodzieżowy działający obok Greek Byzantine Choir został założony w listopadzie 1984 r. przez Lykourgosa

Angelopoulou z błogosławieństwami arcybiskupa Aten i Grecji Serafina. Dyrektorem Chóru Młodzieżowego jest Antonios Aetopoulos.

Georgios Konstantinou – dyrygent

Skład Greek Byzantine Choir:

Antonios Aetopoulos, Nikolaos Alexopoulos, Petros Androutsopoulos, Charalambos Rimbis, Vasilios Dolis, Alexandros Gantzios, Ioannis Karahalios, Dimitrios Katavatis, Konstantinos Kolovos, Christos Kolovos, Evangelos Kotsonas, Efstratios Koudounelis, Konstantinos Lanaras, Dimitrios Mousouras, Ioannis Panousakis, Charalambos Papadopoulos, Emanouil Perogiannis, Athanasios Sarakinis, Nikolaos Theoharis, Dimitrios Zaitidis

Georgios Konstantinou

dyrygent, kierownictwo artystyczne Greek Byzantine Choir

Urodził się w 1961 r. w Galatas, Missolongi. Uzyskał stopień doktora po ukończeniu studiów na Wydziale Muzycznym Uniwersytetu Jońskiego. Jest absolwentem Akademii Pedagogicznej Maraslio i Wydziału Wychowania Fizycznego i Sportu na Uniwersytecie w Atenach. Brał udział w licznych konferencjach pedagogicznych i muzykologicznych, a także międzynarodowych kursach mistrzowskich w Grecji i za granicą. W ramach działalności pedagogicznej opublikował 7 tomów serii Teoria i praktyka muzyki kościelnej i zredagował pierwsze udokumentowane pisma Trzech Mistrzów (The Holy and Great Monastery of Vatopedi Publications) wraz z dziełami Konstantinosa Priggosa (wydawnictwo Apostoliki Diakonia). Otrzymał stypendium, dzięki któremu uczestniczył w trzyletnim projekcie badawczym „Bizantyjski Mistrz Ioannis Koukouzelis” Alexander S. Onassis Public Benefit Foundation, pod opieką naukową Lykourgosa Angelopoulou. Uczył śpiewu bizantyjskiego w Akademii Zoodochos Pigi, w szkole muzycznej Świętego Kościoła Metropolitalnego Fthiotidy i w Konserwatorium w Atenach. Służył jako kantor w kilku kościołach Attyki.

Od 1981 r. jest członkiem Greek Byzantine Choir, a od 2014 – dyrygentem tego zespołu. Ponadto aktywnie angażuje się w badania dotyczące tradycji pisanej i ustnej śpiewu i muzyki kościelnej, ich interpretacji i możliwości wykorzystania zdobytej wiedzy do celów dydaktycznych. Georgios Konstantinou pełni funkcję dyrektora programu szkolenia zawodowego i dalszej edukacji w zakresie muzyki kościelnej. Program działa od 2003 r., a w jego ramach przyznawane są stypendia Greckiego Instytutu św. Maksyma Wyznawcy.